

Andrzej Rzepliński

Wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu

Sprawa Yagiz przeciwko Turcji

wyrok z dnia 7 sierpnia 1996 r.

(62/1995/568/654)¹

I. Wstęp

II. Tezy

III. Procedura

Sprawa została przedstawiona przez Europejską Komisję Praw Człowieka [dalej Komisja] 10 VII 1995 r. w czasie trzymiesięcznego terminu określonego w art. 32 § 1 oraz art. 47 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka [dalej: Konwencja].

Komisja złożyła wniosek na podstawie art. 44 i 48 Konwencji oraz deklaracji Rządu Turcji [dalej: Rządu] o uznaniu obowiązkowej jurysdykcji Trybunału (art. 46 Konwencji). Przedmiotem wniosku jest wydanie orzeczenia czy na podstawie ustalonych faktów nastąpiło pogwałcenie przez to państwo przepisu art. 3 Konwencji.

Wnioskodawczyni oświadczyła, że - stosownie do art. 33 § 3.d Regulaminu A Trybunału - chce wziąć udział w postępowaniu przed Trybunałem i że będzie reprezentował ją adwokat (art. 40), któremu prezes Trybunału zezwolił na posługiwanie się językiem tureckim (art. 27 § 1 Regulaminu).

23 IV 1996 r. Prezes Komisji poinformował prezesa Trybunału p. R. Ryssdala, z mocy prawa przewodniczącemu kolegium dziewięciu sędziów w tej sprawie, że Komisja wnosi o wycofanie wniosku z 10 VII 1995 r. Wniosek uzasadniono tym, że w świetle wyroku Trybunału w sprawie Mitap i Mütüoglu przeciwko Turcji, również sprawa niniejsza znajduje się poza kognicją Trybunału *ratione temporis*.

V 1996 Rząd poinformował sekretariat Trybunału, że nie zgadza się „jednostronne wycofania” sprawy przez Komisję. 20 V 1996 r. Wnioskodawczyni oświadczyła, że w tej sprawie nie będzie zajmowała stanowiska.

V 1996 r. Prezes Trybunału odwołał posiedzenie Trybunału wyznaczone na 21 maja.

23 V 1996 r. Trybunał zdecydował, że Komisja nie może wycofać wniosku inicjującego postępowanie przed Trybunałem oraz że Trybunał powinien prowadzić dalsze postępowanie w sprawie. W piśmie wystosowanym z dnia 18 VII 1996 r. przez szefa Sekretariatu, Trybunał poinformował Rząd, wnioskodawczynię oraz Komisję o tej decyzji, podnosząc w m.in. że:

¹ Liczby te oznaczają sygnaturę sprawy. Pierwsza określa sprawy zawisłej przed Trybunałem w danym roku. Druga liczba odnosi się do roku, w którym dana sprawa zawisła. Przedostatnia liczba określa kolejny nr sprawy poczynsz od pierwszej sprawy zawisłej przed Trybunałem. Ostatnia liczba określa numer wniosku Europejskiej Komisji do Trybunału w danej sprawie, poczynsz od wniosku w pierwszej sprawie.

„...Od 1959 r., stosownie do Regulaminu Trybunału, kompetencja do złożenia wniosku o umorzenie postępowania należy do <stron> które wniosły sprawę do Trybunału, to jest do Wysokich Umawiających się Stron oraz, w sprawach - w których dane Państwo ratyfikowało Protokół 9 do Konwencji - do wnioskodawcy (art. 49 § 1 Regulaminu „A” Trybunału oraz art. 51 § 1 Regulaminu „B” Trybunału)². Komisja nie jest <stroną> i zatem, nawet jeżeli wyposażona jest ona we władzę podobną do tej, o której mowa w art. 49 § 1 Regulaminu „A”, przez analogię tylko Trybunał władny jest umorzyć postępowanie stosownie zgody stron. W niniejszej sprawie Rząd turecki nie wyraził takiej zgody...”.

Dnia 23 V 1996 r. Trybunał zdecydował zaniechać przeprowadzenia rozprawy, biorąc pod uwagę, że zostały spełnione ku temu warunki określone w art. 26 i 38 Regulaminu „A”.

IV. Ustalenia co do faktów

7 XII 1989 r. na oddziale położniczym szpitala SSK Hastanesi w Izmirze wkrótce po urodzeniu zostało porwane niemowlę.

14 XII 1988 w czasie śledztwa prowadzonego przez biuro Prokuratora Izmiru była przesłuchiwana przez szereg godzin w lokalu miejscowej komendy policji, wśród innych członków personelu tego szpitala, pani Yagiz, asystentka położnej. Następnego dnia Pani Yagiz została zatrzymana, jako podejrzana o udział w porwaniu niemowlęcia, Umieszczono ją w areszcie policyjnym w Wydziale Bezpieczeństwa w Izmirze. Przesłuchiowano ją w pomieszczeniach „zespołu ds. zabójstw i rabunków”. Przesłuchanie trwało aż do następnego poranka. W tym czasie została dwa razy przewieziona na badanie przez policję do oddziału zabiegowego szpitala.

16 XII 1989 r. p. Yagiz została zwolniona. Została przyjęta do szpitala w związku z szokiem psychicznym jakiego doznała. Badanie lekarskie przeprowadzone dwa dni później przeprowadzone, m.in. na oddziałach internistycznym, ogólnochirurgicznym oraz ginekologicznym nie wykazały aby Wnioskodawczyni cierpiała w sposób usprawiedliwiający zwolnienie z pracy. jednakże badanie psychiatryczne wykazało, że doznała ona traumatycznego przeżycia, czyniącego ją niezdolną do pracy przez 5 dni.

20 XII 1989 r., na żądanie ojca p. Yagiz, zbadało ją konsylium trzech lekarzy wyznaczonych przez Izmirskie Stowarzyszenie Lekarskie. W swojej opinii wydanej następnego dnia napisali oni, że p. Yagiz cierpiała na skutek „ostrego stresu post-traumatycznego”. takie symptomy dowodzą, że była ona poddana znęcaniu się [*ill-treatment*].

W tym okresie - 17 XII 1989 r. - Wnioskodawczyni złożyła skargę do Prokuratora Izmiru na policjantów, do których dyspozycja znajdowała się ona w czasie zatrzymania przez policję - oskarżając ich o torturowanie jej. W złożonym 20 grudnia prokuraturze oświadczeniu, utrzymywała ona w szczególności, że w czasie przesłuchiwania jej niektórzy policjanci założyli jej przepaskę oczy i bili ją pałkami w stopy, że unieruchomili jej nogi przez zawiązanie węża na spódnicy oraz że położyli jej na ramiona ciężki przedmiot. Następnie policjanci nakazali jej stąpać po mokrej podłodze aby zapobiec opuchnięciu stop oraz molestowali ją seksualnie.

12 Iv 1990 r. po przesłuchaniu podejrzanych policjantów oraz świadków, Prokurator Izmiru skierował do miejscowego sądu akt oskarżenia przeciwko trzem policjantom, którym zarzucił znęcanie się nad p. Yagiz, to jest o przestępstwo określone w art. 245 tureckiego k.k. przepis ten brzmi:

Funkcjonariusz publiczny wykonujący zlecone mu czynności służbowe, policjant lub jakkolwiek osoba urzędowa wykonująca zlecone jej czynności służbowe, i działający z własnej inicjatywy lub na

² Przepisy te określają podstawy skreślenia sprawy z listy, przyp. A.Rz.

polecenie przełożonego, który działa w sposób sprzeczny z prawem lub który znęca się, bije lub powoduje uszkodzenie ciała innej osoby podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat trzech oraz karze dodatkowej czasowego pozbawienia prawa wykonywania zawodu w służbie publicznej.

12 V 1990 r. Wydział karny Sądu w Izmirze orzekł brak swojej właściwości w sprawie, która przekazał do sądu Przysięgłych w Izmirze.

W wyroku wydanym 16 XI 1990 r. II Sąd przysięgłych w Izmirze uniewinnił wszystkich oskarżonych policjantów. Wyrok ten został wydany na podstawie opinii lekarskich, w szczególności opinii z dnia 21 XII 1989 r., z którego wynikało, że Wnioskodawczyni cierpiała z powodu „przymusu” na trenie Wydziału Bezpieczeństwa, ale że nie sposób zidentyfikować osób za to odpowiedzialnych, nie uczyniła tego pokrzywdzona oraz inni świadkowie.

19 VI 1991 r. Sad Kasacyjny utrzymał w mocy wyrok Sądu Przysięgłych.

W wyniku śledztwa w sprawie porwania niemowlęcia sprawcy zostali ustalen i postawieni w stan oskarżenia. W tej sprawie postępowanie karne przeciwko pani Yagiz i czterem innym osobom zostało umorzone 28 XII 1989 r.

Deklaracja Rządu Turcji w przedmiocie art. 46 Konwencji

20 I 1990 r. Rząd turecki złożył na ręce Sekretarza Generalnego Rady Europy oświadczenie w przedmiocie uznania, na podstawie art. 46 Konwencji, za obowiązującą *ipso facto* i bez konieczności zawierania specjalnego porozumienia właściwość Trybunału we wszystkich sprawach dotyczących interpretacji i stosowania tej Konwencji. Rząd ten znał tym samym właściwość Trybunału dla spraw dotyczących się praw człowieka i podstawowych wolności mających miejsce na terytorium Republiki Turcji. oświadczenie złożono pod warunkiem wzajemności. Było ono ważne przez 3 lata od dnia złożenia i tyczyło zdarzeń, w tym wyroków, które na ich podstawie wydano, począwszy od tego dnia. Deklarację ponowiono dnia 23 I 1993 r. na okres 3 lat i oraz dnia 22 I 1996 na okres kolejnych dwóch lat.

V. Postępowanie przed Komisją

VI. Końcowe rządowe przedłożenie Trybunałowi

W przedłożonym Trybunałowi stanowisku Rząd poprosił, przede wszystkim, o wydanie orzeczenia o uznaniu braku właściwości Trybunału w tej sprawie *ratione temporis*, a to na podstawie treści deklaracji tureckiej w przedmiocie obowiązkowej jurysdykcji Trybunału Alternatywnie Rząd prosił Trybunał o uwzględnienie faktu, że w sprawie tej nie zostały wyczerpane przez wnioskodawczynię środki krajowe. Jako ostateczność, Rząd wnosił o orzeczenie braku naruszenia Konwencji.

VI. Wyrok Trybunału

„6. Ustalenia co do prawa³

Wstępne sprzeciwy Rządu

24. Rząd podniósł dwa sprzeciwy w kwestii skargi: z racji braku właściwości *ratione temporis* oraz niewyczerpania środków krajowych.

³ Treść wyroku za: „European Court of Human Rights. Case of Yagiz v. Turkey, Strasburg, 7 VIII 1996, (Seria 62/1995/568/654, §§ 24-29).

25. Rząd podkreślił, że <Turcja uznała po raz pierwszy obowiązkową właściwość Trybunału dnia 22 I 1990 r. w odniesieniu do 'zdarzeń, w tym wyroków, które na ich podstawie wydano, począwszy od tego dnia'>. W niniejszej sprawie domniemane fakty zaistniały 15 i 16 XII 1989 r., a więc przed datą oznaczoną w deklaracji Rządu.

26. Pani Yagiz argumentowała, że data, od której deklaracja Rządu w przedmiocie art. 46 Konwencji nabrała mocy prawnej, była nie datą jej przedłożenia Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, ale datą ogłoszenia rozporządzenia rządowego z 25 IX 1989 r. w tureckim Dzienniku Ustaw o uznaniu obowiązkowej jurysdykcji Trybunału. Rozporządzenie to opublikowano dnia 27 IX 1989 r.

27. Trybunał nie uznaje argumentu podniesionego przez Wnioskodawczynię. Notyfikacja Sekretarzowi Generalnemu jest nie tylko formalnością, jak zdaje się ona wierzyć, ale momentem rzeczywistego uznania obowiązkowej jurysdykcji Trybunału. Wynika to też wprost z treści deklaracji rządu tureckiego⁴.

28. Biorąc to pod uwagę Trybunał uznał, że nie jest on właściwy do rozpoznania niniejszej sprawy, jako że pozbawienie wolności w areszcie policyjnym, w czasie którego p. Yagiz miała być ofiarą znęcania się, miało miejsce w dniach 15 i 16 XII 1989 r., a zatem więcej niż miesiąc przed uznaniem przez Turcję obowiązkowej jurysdykcji Trybunału.

29. W tych okolicznościach nie ma potrzeby rozważać treści pozostałych sprzeciwów Rządu”

Wyrok zapadł jednomyślnie.

⁴ Zob. nadto wyroki w innych sprawach przeciwko Turcji: Loizidou (wyrok z dnia 23 III 1995 r., seria A nr 310, § 102); Yagci i Sarin oraz Mansur (wyroki z dnia 8 VI 1995 r., seria A, nr 319-A i 319-B, § 40 oraz 44) oraz w sprawie Mitap i Mütüoglu (wyrok z 25 III 1996 r., § 26-28).